

I toto je paměť národa – nezapomínejme!

Měl jsem možnost prostudovat kopii zápisu ve staré školní kronice z Výškovic. Z doby, kdy na mapě Evropy existovala 10 let Československá republika. Psal se rok 1928. Zápis provedl tehdejší správce školy pan Josef Toman, vlastenec a organizátor místních kulturních i jiných akcí. Zápis je věnován historii a budování pomníku vojínů padlých v 1. světové válce a desetiletí existence naší republiky.

Již v roce 1924 byla za starosty obce pana Matěje Robla provedena první sbírka. Pomník ale za jeho života zbudován nebyl, neboť zemřel roce 1927. Podrobně je popisována činnost obecního zastupitelstva za vedení nového starosty pana Františka Smoly ze Sudslavic. Komise zvolená pro uskutečnění stavby pomníku sestávala ze zástupců rodin po padlých vojínech a z delegátů obecního zastupitelstva. Druhá sbírka na zhotovení pomníku vynesla celkem 1.100 Kč.

V té době, píše do kroniky pan Toman, byl v lomu v „Buči“ vylomen mramorový kámen jedinečné velikosti o délce 7 metrů 30 cm. Odpověď kamenického mistra pana Tvrčka na jeho dotaz, na kolik by kámen na použití k pomníku přišel, zněla – tak jak je neopracovaný, má cenu v lomu 4.000 až 5.000 Kč, ale já jej chci obci věnovat. Tak se také stalo. Místrem byl zhotoven sádrový návrh v měřítku 1 : 10. Zastupitelům se líbil. Byla dohodnuta i cena za zhotovení. Z původní ceny 5.500 Kč se cena snížila na 3.500 Kč. Zahrnovala veškerou kamenickou práci spojenou s postavením obelisku. Podle zápisu v rodinné kronice otce pana Josefa Nusky z Nárova stál pomník 4.800 Kč.

Odvezení jedinečného kamene bylo jistě velkým problémem. V zápise pana Tomana je uvedeno, že na náklad obce musela být v nejhorsích místech vyspravena cesta. Vypočtená váha obelisku byla 35 q. Kámen byl naložen na vůz jeřábem. Bylo zapřaženo 5 párů silných volů. Příkrost cesty v místech pod školou byla nad síly potahu. Proto byly přivedeny další 2 páry volů. Dopřít kámen na vybrané místo nad místní školou, kde byl složen, se podařilo.

Výkon, z mého hlediska (pozn. autor), obdivuhodný... Kdo prošel pěšky část dnes vyasfaltované cesty, začínající u dopravní tepny Čkyně – Vimperk, mi jistě dá za pravdu.

Pan Toman zapsal i jména občanů podílejících se nejen na opravě, ale i přípravě betonového fundamentu, základny pro vytýčení obelisku. Stavba byla zahájena 3. července 1928. Celá řada místních občanů pracovala zdarma bez nároku na finanční odměnu. Velká část materiálu pro stavbu byla darována. Jeden z příkladů – majitel pily ve Výškovicích, pan Všetečka, daroval potřebné dřevo. Pracovalo celkem 30 mužů. Kronika zmiňuje z Nárov pana Nusku, syny Krejčího atd. Pomáhali i občané z Výškovic.

Usazení obelisku bylo z technického hlediska pozoruhodné. Je zapsáno, že 23. července večer o 7. hodině byla postavena trojnožka (3 třináctimetrové klády) se zavěšeným diferenciálním kladkostrojem. Vlastní zdvihání těžkého obelisku se odehrálo 29. července. Pracovalo se od 6 hod. ráno do 16.00 hod. odpoledního času. Byla to práce, jak psáno, velice nebezpečná, organizována, vedená mistrem kameníkem, panem Janem Tvrčkem s jeho 4 dělníky.

Zastupitelstvo obce stanovilo odhalení pomníku na 12. srpna 1928. Propagace vlastenecké slavnosti byla zajištěna plakáty a pozvánkami. V předvečer odhalení pomníku byla provedena výzdoba jeho okolí, postavena tribuna, připraveny stoly a lavice. Zásluhou manželky správce školy, která zorganizovala sbírku pokrmů od hospodyněk z Výškovic, bylo zajištěno pohoštění.

Předem byla zajištěna účast senátora Rudolfa Jaroše z Klecan u Prahy, sokolské organizace z Volyně, Čkyně, hasičské sbory z Bouské, Putkova, Bohumilic, legionáři, pěvecký sbor ze Čkyně.

V zápise je poznámka, že nejsmutnější ze všeho bylo, že župní starosta hasičstva pan Důra ze Včelné pod Boubínem, vydal hasičským pozvaným sborům „zákaz se této slavnosti ve Výškovicích zde účastnit – to budiž na věčnou paměť uvedeno jako důkaz ‚vlastenectví‘ dotyčného pána.“

Den 12. srpna 1928 byl slunečný. V 10.00 hod. byla na přání pozůstalých po padlých vojínech sloužena panem farářem Josefem Matoušem z Bohumilic u památníku smuteční mše. Ve 14.00 hodin odpoledne se odebral průvod z návsi ve Výškovicích k památníkům. V čele průvodu šly školní děti, pak dívky v krojích s věnci a kyticemi, hudba, sokolové, hasiči, občanstvo. Slavnost zahájil správce školy pan Josef Toman. Promluvil senátor Rudolf Jaroš, o příčinách vzniku války, vylíčil hrůzy války a utrpení národů. Nabádal občany ke svornosti. Odhalil pak pomník na věčnou výstrahu a ztracení válek. Následovala pak báseň „Mrtvým vojínům“ v přednesu žákyně Marie Pudivítrové. Dívky v krojích pak položily věnce a kytice před pomníkem, pěvecký sbor ze Čkyně zazpíval chorál „Ktož jsou boží bojovníci“. Slavnost pokračovala dalším projevem pana senátora Jaroše o prvním desetiletí trvání republiky. Vyzval v něm všechny k poctivé práci pro republiku, aby se stala domovem skutečným s milovaným. Pak zazpíval pěvecký sbor ze Čkyně píseň „Ó, vlasti má“. Žák Josef Toman přednesl Nerudovu báseň „Vzhůru již hlavu, národe“, pěvecký sbor ze Čkyně zazpíval „Věno“ od B. Smetany. Jak píše správce školy, následovala za každým vystoupením bouře potlesku. Na závěr zahrála kapela státní hymnu.

Podle zápisu se vlastenecké slavnosti zúčastnilo odhadem 800 až 900 lidí. Památník byl obdivován nejen svojí velikostí, ale i za práci kameníka pana Jana krále z Výškovic (pracoval bez nároku na finanční odměnu), který vytvořil na obelisku celou trnovou korunu, státní znak s letopočtem prvního desetiletí existence Československa.

V závěru svého zápisu pan Josef Toman napsal: Jestliže někdy po letech někdo nebude moci pochopit, proč my jsme naši republiku měli tak rádi, necht' uváží:

1. My jsme přežili útisk národa za Rakouska-Uherska.
2. My trpěli od Rakouska za světové války v zákopech.
3. My dočkali se vzkříšení svobody národa s naším milovaným presidentem T. G. Masarykem i prvního desetiletí svého státu.

Tolik ze školní kroniky ve Výškovicích. Dnes již škola neexistuje, budova slouží jinému účelu. Nádherný obelisk nad ní však existuje. Připomíná statečnost, vlastenectví a lásku občanů Výškovic k naší mladé republice. Je svým způsobem pamětí národa.

Nezapomínejme!

Josef Černoch, kdysi občan Vimperka